

PRAVILNIK O POSEBNIM MERAMA ZAŠTITE NA RADU U ŠUMARSTVU

("Sl. glasnik SRS", br. 33/88)

I OPŠTE ODREDBE

Član 1

Ovim pravilnikom utvrđuju se posebne mere zaštite na radu u šumarstvu koje se odnose na: obavljanje poslova, odnosno radnih zadataka na otvorenom prostoru u šumarstvu; obavljanje poslova, odnosno radnih zadataka sa posebnim uslovima rada u šumarstvu; korišćenje oruđa za rad, objekata, opreme i drugih sredstava rada u šumarstvu.

Član 2

Pod poslovima na otvorenom prostoru u šumarstvu (u daljem tekstu: poslovi na otvorenom prostoru) u smislu ovog pravilnika smatraju se: uzgoj šume, seča stabala, izrada, prenos, manipulacija i uskladištenje drvnih sortimenata; uređivanje šuma; branje šumskog semena u krunama stabala; smolarenje i rukovanje opasnim i štetnim materijama kod zaštite šumskog bilja, drveća i drvnih sortimenata.

Svi radovi na otvorenom prostoru u šumarstvu u smislu stava 1 ovog člana obavljaju se pod stručnim nadzorom odgovornog radnika.

Član 3

Pod poslovima sa posebnim uslovima rada u šumarstvu, u smislu ovog pravilnika, smatraju se: seča i obrada drvnih sortimenata, rukovanje opasnim i štetnim materijama u zaštiti šumskog bilja, drveća i drvnih sortimenata, branje šumskog semena u krunama stabala i drugi poslovi za koje se samoupravnim opštim aktom u organizaciji utvrdi da su poslovi koji se obavljaju pod posebnim uslovima rada.

II ZAJEDNIČKE ODREDBE O MERAMA ZAŠTITE NA RADU

Član 4

Radovi na iskorišćavanju šume mogu da se izvode kad su u skladu sa elaboratom o uređenju i izvođenju radova, obezbeđene sledeće mere zaštite na radu:

1. da je određeno mesto razmeštaja i uskladištavanja trupaca, oblovine, ogrevnog i drugog drveta;
2. utvrđen pravac i način izvlačenja trupaca i drugih drvnih sortimenata;
3. utvrđen postupak rada pri obaranju stabala;
4. utvrđen postupak i način utovara i istovara drvnih sortimenata i drugih materijala;

5. da su predviđene mere zabrane prisustva nezaposlenih lica na mestima seče stabala i izvođenja drugih radova (postavljanje posebnih oznaka, zvučnih signala, prisustvo dežurnog radnika i dr.);
6. da je određeno mesto, prostor i način razmeštaja građevinskog materijala za izgradnju šumskih komunikacija, objekata i dr.;
7. da su izgrađeni i uređeni objekti i prostor za čuvanje opasnih materija i materijala (naftni derivati, eksploziv, kapsle, fitilji i dr.);
8. da je utvrđen način prenošenja i upotrebe naftnih derivata, eksplozivnih materijala i hemijskih sredstava za zaštitu šumskog bilja i drvnih sortimenata na radilištu;
9. da je utvrđen način obeležavanja i obezbeđenja opasnih zona na radilištu;
10. da je određeno mesto za smeštaj oruđa za rad, opreme, alata i stočnih zaprega;
11. da su uređene električne instalacije za pogon i osvetljenje na šumskim radilištima;
12. da je utvrđen način zaštite radnika od pada sa visine;
13. da je utvrđena vrsta i količina sredstava za ličnu zaštitu radnika koji rade na poslovima sa posebnim uslovima rada;
14. da su utvrđene mere bezbednosti za vreme seče stabala u blizini objekata, prometnih puteva, elektroenergetskih vodova i dr.;
15. da je utvrđen način organizovanja dojavne službe i službe za pružanje prve pomoći i hitne medicinske pomoći na radilištima;
16. da je utvrđen način organizovanja smeštaja, ishrane i prevoza radnika na mesta i sa mesta rada; i
17. da su utvrđene i druge mere neophodne za zaštitu radnika na radu u šumarstvu.

Član 5

Ukoliko se prilikom izvođenja radova na iskorišćavanju šume koriste šumske žičare organizacija planom utvrđuje mere zaštite na radu koje se primenjuju prilikom montaže, odnosno demontaže žičare, a naročito:

1. postupak i redosled montaže i demontaže šumske žičare i organizaciju rada šumskom žičarom (utvrđivanje uzdužnog profila, način sidrenja nosećeg užeta, mesto i način sidrenja motornog vitla, utvrđivanje nategnutosti užeta i dr.);
2. lokacija i uređenje utovarne i istovarne stanice;
3. sredstva i način sporazumevanja radnika koji rade na žičari.

Član 6

Šumski putevi moraju biti prilagođeni mogućnostima i zahtevima vozila za prevoz drvnih sortimenata, što se utvrđuje prilikom pregleda puta od strane stručne komisije organizacije.

Posle prekida korišćenja šumskog puta i posle vremenskih nepogoda put se mora ponovo pregledati.

Član 7

Poslove sa posebnim uslovima rada u šumarstvu obavljaju najmanje dva radnika na međusobnoj udaljenosti sa koje se mogu u svako vreme videti ili na drugi način neposredno komunicirati.

Pri obavljanju poslova iz stava 1 ovog člana radnici se raspoređuju tako, da mogu bezbedno obavljati radne operacije i da se međusobno ne ometaju u radu.

Član 8

Poslovi sa posebnim uslovima rada ne mogu da se obavljaju u uslovima u kojima se ugrožava bezbednost radnika (za vreme jakih vetrova, intenzivnih atmosferskih padavina, atmosferskih pražnjenja - grmljavine, kad postoji opasnost od lavina, po mraku, za vreme guste magle, na poplavljenim terenima i dr.).

III POSEBNE ODREDBE O MERAMA ZAŠTITE NA RADU

1. Seča stabala

Član 9

Pre početka seče i obrade stabala i izrade drvnih sortimenata na vidan način određuju se sekačke linije.

Radnici koji obavljaju poslove seče stabala i izrade drvnih sortimenata rade na udaljenosti od najmanje dve dužine najvišeg stabla na radilištu.

Član 10

U sekačkoj grupi rade najmanje dva radnika, a rad se organizuje tako da se radnici smenjuju u pojedinim fazama rada.

Na seči i obradi stabala motornom testerom radnik može raditi najduže dva časa neprekidno, odnosno četiri časa sa odgovarajućim prekidima u toku jednog dana.

Pod neprekidnim radom u smislu stava 2 ovog člana podrazumeva se rad sa motornom testerom kada je ona u funkciji.

Član 11

Rad u sekačkim grupama vrši se pod nadzorom radnika koji neposredno rukovodi sekačkim grupama na radilištu, određuje opšti smer obaranja stabala i vrši nadzor za sve vreme obavljanja radova na seči i obradi stabala i drugih sortimenata.

Član 12

Pre seče stabla, sekač utvrđuje smer pada stabla uzimajući u obzir opasnosti koje mu prete, posebno u uslovima guste sastojine, strmog i stenovitog terena, nagnutih, šupljih, delimično sasušenih stabala i stabala sa jednostranom krunom.

Utvrđivanje smera pada stabla vrši se u zavisnosti od težišta stabla, mogućnosti udaljavanja sekača u toku rušenja stabla, dalje obrade oborenog stabla, uslova izvlačenja drvnih sortimenata i prirodnih prepreka. Obaranje stabla vrši se na način koji onemogućava da dođe do uklještenja (zaustave).

U slučajevima uklještenja (zaustave), uklještena stabla obaraju se na bezbedan način upotrebom odgovarajućih tehničkih pomagala (traktorom, čekrkom, kablom, capinama, čakljama, polugama i sl.).

Rukovodilac sekačkih grupa određuje i rukovodi postupkom obaranja uklještenog, šupljeg ili trulog stabla.

Sekačka grupa i rukovodilac grupe ne smeju napustiti mesto seče, dok ne obore uklješteno stablo, ili dok opasno mesto vidno ne obeleže znacima upozorenja.

Član 13

Seča stabala na strmom terenu vrši se od podnožja prema vrhu, pri čemu nije dozvoljen istovremeni rad jedne grupe sekača iznad druge.

Član 14

Sekač može da pristupi seči stabla, kad se:

- uklone susedna trula stabla i stabla koja prete padom na udaljenosti od najmanje dve visine stabla koje se obara;
- teren očisti;
- izvrši proveru slobodno visećih grana u kruni stabla koje se obara i susednih stabala;
- odredi smer povlačenja sekača i drugih radnika;
- u prostoru oko stabla i na smeru povlačenja uklone sve prepreke;
- obezbedi zaštita svih lica od otiskivanja stabla i drugog materijala.

Član 15

Pri obaranju stabla u blizini ili iznad objekata kao što su: stambene zgrade, elektroenergetski vodovi, prometni putevi i dr. preduzimaju se odgovarajuće mere bezbednosti za zaštitu od pada stabala, otiskivanja stabala i drugog materijala na te objekte.

Član 16

Na strani na koju treba da padne stablo, na panju se pravi klinasti zasek dubok 1/3 do 1/4 prečnika čiji ugao iznosi približno 35° iz kojeg se očiste svi ostaci drveta, a rez testere sa suprotne strane mora biti blago nagnut (2°-5°) prema zaseku i završavati se na 3-5 cm iznad donjeg ruba zaseka.

Između reza i klinastog zaseka na mestu reza stabla ostavlja se odgovarajuća prelomnica (pero) širine 2-6 cm zavisno od debljine stabla.

Član 17

Za određivanje smera pada stabla upotrebljavaju se klinovi od tvrdog drveta, plastike ili lakog metala. Upotreba sekire kao klina nije dozvoljena.

Smer pada stabla može se odrediti i drugim mehaničkim sredstvima za naginjanje.

Pri seči stabla mogu se koristiti rebrasti klinovi od lakog metala, kombinovani (drvo-metal) i drugi klinovi uz upotrebu drvenog ili plastičnog malja.

Pre završenog nabijanja klina vadi se motorna testera iz proreza.

Član 18

Nije dozvoljeno penjanje na poluoboreno stablo koje se u padu zaustavilo, kao ni na stablo na kome se oboreno stablo zaustavilo.

Nije dozvoljeno rušenje jednog stabla pomoću drugog, vađenje stabla zajedno sa panjem (kotličenje) i seča pri dnu šupljih ili trulih stabala za vreme vetra i istovremeno podsecanje i podriv više stabala. Ako je na jednom panju izraslo više stabala prilikom seče svako stablo se obara pojedinačno.

2. Rad u kruni stabla

Član 19

Pri radu u kruni stojećeg (dubećeg) stabla, kao što je kresanje ili seča grana i branje šumskog semena primenjuju se propisane mere za bezbedan rad radnika na visini.

Pri obavljanju radova u smislu stava 1 ovog člana, zavisno od radne operacije, radnici koriste:

- kombinezon kao zaštitnu odeću;
- gumenu obuću sa rebrastim đonom;
- šlem;
- zaštitne rukavice;
- sredstva za zaštitu sluha;

- sigurnosni pojas, užad pričvršćenu za sigurnosni pojas i pojas za pričvršćivanje motorne testere za granu stabla;

- kuke za penjanje i silaženje (penjalice odnosno odgovarajuće lestve).

Radnik koji se nalazi u kruni stabla ugovorenim znacima održava vezu sa radnicima na zemlji. Za vreme obavljanja radova u kruni stabla nije dozvoljeno zadržavanje radnika u prostoru ispod krune.

3. Motorne testere i mašine za mehanizovanu seču i obradu drveta

Član 20

Motorne lančane testere koje se koriste za seču stabala i izradu drvnih sortimenata moraju da popunjavaju uslove propisane tehničkim normativima za primenu motornih lančanih testera (pila) u šumarstvu.

Član 21

Motorne testere se redovno održavaju u skladu sa uputstvom proizvođača.

Za seču i izradu drvnih sortimenata mogu se koristiti samo motorne testere koje imaju ugrađenu kočnicu lanca.

Član 22

Radnik zadužen za upotrebu motorne testere dužan je da pre upotrebe pažljivo pregleda i utvrdi količinu ulja za podmazivanje, čistoću filtera za vazduh i ispravnost:

- lanca testere (da li je pravilno zategnut i da li su zupci naoštreni);
- vodilice testere i pogonskog zupčanika;
- kočnice i hvatača lanca;
- izduvnog lonca i prigušivača buke; i
- osigurača poluge gasa.

Član 23

Popravku motorne testere vrši stručni radnik u radionici ili na terenu ukoliko za to postoje uslovi.

Član 24

Pri radu sa motornom testerom radionici se pridržavaju sledećeg:

1. pre puštanja u rad, motorna testera mora biti očišćena od tragova goriva, maziva i prljavštine;
2. provera zategnutosti lanca može se vršiti samo kad motor testere nije u pogonu;

3. sekač motorista zauzima stabilan položaj za rad sa motornom testerom;
4. sekač motorista puštanje testere u rad vrši nakon što se sva lica udalje najmanje 2m od njega;
5. ukopčavanje lanca testere vrši se neposredno pre testerisanja;
6. motorna testera se stavlja u pogon samo u slučaju kad je lanac testere isključen;
7. pri punjenju rezervoara testere gorivom zabranjeno je pušenje i upotreba otvorenog plamena;
8. testera se može prenositi sa jednog mesta rada na drugo samo kad je motor testere van pogona, a prilikom dužeg nošenja vodilica i lanac testere moraju biti zaštićeni navlakom;
9. zabranjeno je prelaženje preko motorne testere dok je motor testere u radu.

Član 25

Mašinom za mehanizovanu seču i obradu drveta može upravljati radnik koji je kvalifikovan za obavljanje tih poslova.

Pri radu mašine za mehanizovanu seču i obradu drveta ostali radnici moraju biti na bezbednoj udaljenosti od mesta rada mašine.

4. Izrada drvnih sortimenata

Član 26

Izrada drvnih sortimenata obuhvata: kresanje grana, skidanje kore, presecanje odnosno trupljenje stabala, cepanje i slaganje.

Obradi posečenog stabla pristupa se pošto mu se obezbedi stabilan položaj.

Obrada oborenog stabla na nagnutom terenu vrši se tako da se radnik nalazi sa gornje strane stabla.

Pri trupljenju stabla i izradi ogrevnog i drugog kratkog drveta na strmom terenu, radnici zauzimaju takav međusobni položaj da se ne smeju nalaziti jedni iznad drugih.

Ako ovim pravilnikom nije drukčije određeno, presecanju oborenog stabla može se pristupiti tek pošto se okrešu grane na kruni, uz primenu odgovarajuće tehnologije presecanja grana (normalni, ubodni, lepezasti rez i dr.).

Obrada stabla ne može se vršiti kad se stablo nalazi u vodi i na nagnutom terenu na kome se ne može obezbediti neophodna stabilnost stabla pri obradi.

Član 27

Kresanje grana po pravilu vrši se na suprotnoj strani stabla od mesta na kome se radnik nalazi. Grane debljih stabala koje se nalaze sa donje strane stabla krešu se po završetku trupljenja, a grane tanjih, nakon okretanja stabla pomoću capina ili obrtača.

Član 28

Pokretanje, odnosno premeštanje oblovine vrši se okretaljka i polugama, guranjem oblovine od sebe.

Cepanje oblovine u drvene sortimente vrši se upotrebom sekire, klinova i drvenih maljeva koji su na gornjim krajevima stegnuti gvozdanim obručima.

5. Izvlačenje drvnih sortimenata do stovarišta

Član 29

Izvlačenje drvnih sortimenata od radilišta do pomoćnog ili glavnog stovarišta, obavlja se mehanizovano ili pomoću stočne zaprege.

Pravac i način izvlačenja trupaca i drugih drvnih sortimenata određuje odgovorni radnik na osnovu izvođačkog plana gazdovanja i elaborata o uređenju radilišta.

a) Putevi

Član 30

Zavisno od utvrđenog načina izvlačenja trupaca i drugih drvnih sortimenata uređuju se putevi koji moraju biti označeni, bezbedni i bez prepreka na samom putu i do visine mehanizovanog sredstva, odnosno stočne zaprege.

Drugi elementi puta (širina, nagib, pravac) i pravci izvlačenja određuju se prema tehničkim mogućnostima sredstava za mehanizovano izvlačenje, odnosno mogućnostima stočne zaprege.

Član 31

Izvlačenje trupaca i drugih drvnih sortimenata započinje po dobijanju ugovorenog znaka za početak rada.

Član 32

Pri izvlačenju trupaca i drugih drvnih sortimenata na strmom i klizavom terenu, put (vlak) mora biti posut materijalom koji sprečava nekontrolisano klizanje tereta.

Za sprečavanje nekontrolisanog klizanja trupaca i drugih drvnih sortimenata mogu se upotrebljavati lanci.

Član 33

Nije dozvoljeno prisustva radnika i drugih lica na liniji vuče, uz vozača, ili na trupcima i drugim drvnim sortimentima koji se izvlače.

b) Izvlačenje stočnom zapregom

Član 34

Prilikom izvlačenja trupaca i drugih drvnih sortimenata na strmom i nagnutom terenu radnici koji upravljaju stočnom zapregom nalaze se izvan zone opasnosti uz zapregu.

Pri izvlačenju trupaca i oblovine na strmom terenu stočnom zapregom upotrebljava se zaprežna ruda koja obezbeđuje siguran rad radnika.

Na strmom delu puta može se nalaziti samo jedna zaprega.

Član 35

Pri izvlačenju trupaca i oblovine radnik koji upravlja zapregom mora imati capin za pokretanje tereta. Jedan radnik može pratiti samo jednu zapregu.

Član 36

Kad se izvlačenje trupaca i drugih drvenih sortimenata vrši stočnom zapregom mogu se koristiti samo zaprežna kola sa ispravnom kočnicom.

Pri izvlačenju trupaca na strmom terenu, koji su duži od gabarita zaprežnih kola, pored radnika koji upravlja zapregom nalazi se i radnik koji rukuje kočnicom (kočničar).

Član 37

Na strmom i nagnutom terenu put za izvlačenje obezbeđuje se tako da prilikom izvlačenja trupci i oblovina koji se izvlače ne mogu da iskliznu sa staze.

v) Izvlačenje traktorom

Član 38

Za izvlačenje trupaca i drugih drvnih sortimenata mogu se koristiti samo traktori koji imaju odgovarajuće priključke, opremu i sigurnosni ram.

Član 39

Za izvlačenje trupaca i drugih drvnih sortimenata mogu se koristiti samo traktori čija je kabina izgrađena tako da štiti vozača, odnosno suvozača od vremenskih nepogoda, niskih i visokih temperatura, padajućih i visećih grana, udara oblovine i u slučaju prevrtanja traktora. Na prozorima i vetrobranu kabine mora biti ugrađeno staklo koje omogućava dobru vidljivost, naročito prema priključnim oruđima i koje u slučaju loma neće ugroziti vozača, odnosno suvozača.

Sedište vozača mora da bude pričvršćeno i sa osloncem za leđa, a pedala traktora sa strane izrađena, tako da onemogući skliznuće noge vozača.

Na traktorima guseničarima, gusenice u dužini kabine moraju biti natkrivene čvrstim limom.

Član 40

Za rad na terenima sa nagibom većim od 20° mogu se koristiti samo traktori koji imaju pokazivač ugla nagiba (nivelman) sa obeleženim tačkama dozvoljenog i kritičnog nagiba (ugao nagiba pod kojim dolazi do prevrtanja).

Prilikom spuštanja tereta poprečno po padini terena sa nagibom većim od 15° gume na točkovima traktora obezbeđuju se lancima.

Član 41

Traktorom može upravljati samo radnik koji je kvalifikovan za upravljanje traktorom i njegovim priključcima.

Pre početka rada vozač traktora mora upoznati put kojim će se izvlačiti trupci i drugi drvni sortimenti.

Vozač traktora dužan je da se pridržava uputstva proizvođača za rukovanje traktorom, naročito u pogledu dozvoljenog opterećenja.

g) Izvlačenje žičarom

Član 42

Za izvlačenje, odnosno prenos trupaca i drugih drvnih sortimenata mogu se koristiti samo šumske žičare koje su projektovane i izgrađene u skladu sa propisima o zaštiti na radu i jugoslovenskim standardima.

Član 43

Šumska žičara se može pustiti u rad samo kad se prethodno ispita i njenu upotrebu odobri stručna komisija organizacije.

Član 44

Za utovar i istovar drvnih sortimenata koji se transportuju šumskom žičarom izgrađuju se utovarne i istovarne stanice koje su međusobno povezane odgovarajućim sredstvima za komunikaciju (telefon, radio-veza, odgovarajuća signalizacija i sl.).

Prevoz šumskom žičarom odvija se uz upotrebu signala utvrđenih planom mera iz člana 5 tačka 3 ovog pravilnika. Signali moraju biti jasni a njihove oznake istaknute na vidnom mestu utovarne i istovarne stanice.

Radnici koji rade na trasi žičare moraju biti upoznati sa utvrđenim signalima.

Član 45

Kad se usled nagomilavanja drvnih sortimenata na utovarnoj odnosno istovarnoj stanici ili na drugi način dovede u pitanje dalji bezbedan utovar ili istovar, odgovorni radnik obustavlja rad šumske žičare.

Član 46

Šumska žičara i vitla mogu se opteretiti samo do opterećenja koje je odredio proizvođač, a dozvoljena težina tereta vidno se obeležava na mestu utovara.

Član 47

Šumskom žičarom nije dozvoljen prevoz ljudi. Izuzetno, uz pismeni nalog odgovornog radnika žičare, žičarom se mogu prevoziti samo radnici koji je održavaju i popravljaju. Za održavanje šumske žičare radnicima se obezbeđuju korpe i druga pomagala za bezbedan rad.

Za vreme popravke šumske žičare, žičara ne sme biti opterećena teretom.

Član 48

Za vreme prenošenja tereta šumskom žičarom nije dozvoljeno prelaženje i zadržavanje radnika na trasi žičare.

Na trasi žičare postavljaju se vidljiva upozorenja na opasnost.

Saobraćajnice i drugi objekti koji se nalaze ispod šumske žičare obezbeđuju se (prekrivaju) odgovarajućim štitom.

U slučaju ukrštanja žičare sa elektroenergetskim vodovima, u pogledu mera zaštite na radu, primenjuju se tehnički propisi za elektroenergetske vodove.

d) Izvlačenje - otprema rižom

Član 49

Otprema drvnih sortimenata može se obavljati rižom.

Pri otpremi drvnih sortimenata rižom radnici se raspoređuju na bezbedna mesta, a međusobno se sporazumevaju ugovorenim znacima.

Kod usta riže postavljaju se oznake do koje dubine radnici mogu silaziti u usta riže i znaci zabrane zadržavanja.

Član 50

Sitno drvo (ogrevno, jamsko i dr.) može se slagati kod usta riža u složajeve (vitla) do visine od 2 m.

U neposrednoj blizini usta riže trupci pripremljeni za otpremanje moraju biti složeni u samo jednom redu.

Pre otpreme, drvni sortimenti se uredno slažu tako da prilikom ubacivanja u rižu ne može doći do njihovog pomeranja i ugrožavanja radnika.

Član 51

Siguran transport rižom, obezbeđuju se:

1. povećanjem visine stranice riže, proširenjem i produbljenjem riže na spoljnoj strani krivine;
2. podizanjem dovoljno jakih i visokih bočnih ograda kod prelaza riže preko puteva, bujičnjaka, brana i drugih objekata;
3. obezbeđenjem odgovarajućih bezbednih pešačkih prelaza preko riže;
4. obezbeđenjem usta riže uređajem koji sprečava da drvo samo krene niz rižu;
5. obezbeđenjem odgovarajućih sredstava i načina za komunikaciju (radio-veza, telefon i sl.).

Član 52

U uslovima postojanja poledice i nedovoljne vidljivosti otprema drvnih sortimenata rižom nije dozvoljena.

U slučaju nastanka oštećenja ili drugog nedostatka na riži, rad se obustavlja i može se nastaviti tek po otklanjanju nastalog nedostatka.

6. Stovarišta drvnih sortimenata

Član 53

Drvni sortimenti utovaruju se, istovaruju, skladište i čuvaju na glavnom i pomoćnom stovarištu.

Za stovarište iz stava 1 ovog člana koriste se ravni tereni ili tereni sa nagibom do 15°, očišćeni od drveća, grana, kamenja i drugih predmeta koji mogu da ometaju rad radnika na stovarištu.

Prostor glavnog stovarišta mora biti ograđen i označen odgovarajućim znacima upozorenja.

Pri noćnom radu, stovarišni prostor na mestima rada mora biti osvetljen svetlošću jačine najmanje 75 luksa.

Svi radovi na stovarištima odvijaju se pod nadzorom odgovornog radnika stovarišta.

Član 54

Na stovarištima drvni sortimenti se ređaju u stabilne složajeve.

Stabilnost složaja celuloznog, destilacionog, ogrevnog i drugog kratkog drveta (u daljem tekstu: prostorno drvo), obezbeđuje se tako što se njegovi krajevi slažu unakrst ili tako što se krajevi složaja osiguravaju podupiračima.

Član 55

Ako se manipulacija sa prostornim drvetom obavlja ručno, visina složajeva prostornog drveta može biti do 2 m, a prolazi između složajeva najmanje 1,5 m širine.

Član 56

Ako se manipulacija obavlja mehanizovano, prostorno drvo može da se slaže najviše do 4 m visine.

Između složenog drveta nije dozvoljeno kretanje radnika.

Član 57

Složajevi trupaca i druge oblovine ne smeju biti viši od 3 m i moraju se osigurati podupiračima.

Nije dozvoljeno slaganje trupaca i druge oblovine na terenu čiji je nagib veći od 10° a kosina složajeva ne sme biti veća od 30°.

7. Utovar, istovar i prevoz drvnih sortimenata

Član 58

Utovar i istovar prostornog drveta u transportno sredstvo može da se vrši ručno i mehanizovano. Pri ručnom utovaru prostornog drveta poslove utovara obavljaju najmanje dva radnika.

Utovar i istovar trupaca i druge oblovine u transportno sredstvo vrši se mehanizovano. Izuzetno, u slučaju kad se oblovina nalazi iznad utovarne površine vozila na visini do 1 m računato od utovarne površine, utovar oblovine može se vršiti i ručno, uz upotrebu odgovarajućih pomagala,

Skidanje trupaca i druge oblovine sa složajeva i transportnih sredstava obavlja se sa vrha ka podnožju složaja.

Član 59

Za vreme utovara i istovara drvnih sortimenata motorno i drugo vozilo u koje se vrši utovar, mora biti zakočeno i osigurano od pokretanja podmetačima, a pogonski motor isključen iz rada.

Ukoliko se utovar, odnosno istovar vrši na strmom terenu, vozila se obezbeđuju od prevrtanja.

Utovar, odnosno istovar drvnih sortimenata iz zaprežnog vozila može se vršiti samo kad je stoka ispregnuta.

Član 60

Prevoz drvnih sortimenata obavlja se vozilima koja su prilagođena za tu namenu.

Prevoz prostornog drveta vrši se vozilima sandučarima ili drugim vozilima uz odgovarajuće obezbeđenje tereta.

Visina tereta na vozilima iz st. 1 i 2 ovog člana ne sme prelaziti visinu ugrađenih stubaca za osiguranje tereta, odnosno visinu ograde tovarnog dela vozila.

Član 61

Za obezbeđenje potpune stabilnosti tereta pri prevozu oblovine koriste se odgovarajući lanci, čelična užad, klamfe i sl.

Na vozilu namenjenom za prevoz oblovine, prostornog drveta ili drugog drvnog sortimenta nije dozvoljen prevoz radnika.

Član 62

Utovar, odnosno istovar drvnih sortimenata dizalicama mogu obavljati samo radnici koji su kvalifikovani za takav rad.

U cilju obezbeđenja motornog vozila i dizalica od prevrtanja, prilikom utovara i istovara drvnih sortimenata kod motornih vozila sa ugrađenim dizalicama i kod samohodnih dizalica koriste se ugrađeni nogari oslonjeni na čvrstu podlogu.

Član 63

Težina tereta čiji se utovar vrši ne sme preći dozvoljenu granicu opterećenja dizalice.

Sedište za rukovaoca dizalice montirano na stubu dizalice obezbeđuje se sigurnosnom ogradom.

Član 64

Za vreme rada dizalice radnici moraju biti izvan opasne zone njenog rada.

8. Šumsko-uzgojni radovi

Član 65

Hemijska sredstva za zaštitu drveća, drvnih sortimenata i bilja u šumarstvu upotrebljavaju se kad se ova zaštita ne može sprovesti upotrebom drugih sredstava i mera.

Član 66

Prskanje, zaprašivanje i posipanje drveća, bilja i drvnih sortimenata hemijskim sredstvima vrši se pomoću odgovarajućih uređaja, a kod malih površina i ručno.

Član 67

Pri vršenju poslova sa hemijskim sredstvima radnicima se obezbeđuju odgovarajuća sredstva lične zaštite.

9. Pružanje prve pomoći

Član 68

Šumska radilišta moraju biti povezana pogodnim sredstvima za komunikaciju (radio-veza, telefon i dr.) radi što efikasnijeg ukazivanja medicinske pomoći povređenim ili obolelim radnicima, a određeni broj radnika na radilištu mora biti obučen za pružanje prve pomoći.

Na radilištu mora biti obezbeđeno odgovarajuće prevozno sredstvo za prevoz povređenih, odnosno obolelih radnika.

Član 69

Na radilištu mora biti obezbeđena određena količina protivotrova i drugih lekova, a radnici moraju biti obučeni za pružanje prve pomoći u slučaju ujeda zmija i otrovnih insekata.

IV PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 70

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika odredbe Pravilnika o higijenskim i tehničkim zaštitnim merama na eksploataciji šuma ("Službeni list FNRJ", broj 41/61) prestaju da se primenjuju kao pravila u smislu člana 94 stav 1 tačka 15 Zakona o zaštiti na radu ("Službeni glasnik SRS", br. 21/78, 23/78, 22/79 i 10/85).

Član 71

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Socijalističke Republike Srbije".